

For undertegnede var livshistoriene til en gruppe meget gamle mennesker (rundt 115 år) under tittelen *Det lange liv er feminint?* kanskje det mest fascinerende. Her møter vi mennesker i en alder opp mot den biologiske grensen for levetid. Det slående er at de aller fleste er kvinner, men at de ellers er ganske ulike med hensyn til livsstil og bakgrunn. Samlet er dette et høyst leseverdige produkt.

Om forventningene ble innfridd? Langt på vei. Ikke minst er det interessant hvordan forfatterne tydelig viser at myter og uklare forestillinger bestemmer mye av hva helsevesenet bruker som handlingsgrunnlag. En nødvendig bok for oss alle.

Dag Steinar Thelle

Avdeling for biostatistikk
Institutt for basalmedisinske fag
Universitetet i Oslo

Fagområdet sykehjemsmedisin

Ranhoff AH, Schmidt G, Ånstad U, red.

Sykehjemsmedisin for sykepleiere og leger

244 s, tab, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2007.

Pris NOK 329

ISBN 978-82-15-00627-7

Det er bred enighet om at det er behov for å styrke både legetjenestene og pleietjenestene i sykehjem. Sykehjemspasienter er blant de sykeste og svakeste i landet og har omfattende behov for både legetjenester og

pleietjenester av god kvalitet.

Det har vært sagt og skrevet mye om behovet for å styrke bemanningen av fagpersonell ved sykehjemmene. Det har derfor vært påpekt, ikke uten en viss rett, at det har vært lagt for mye vekt på bemanningsnormer, at det har gått på bekostning av en like nødvendig vektlegging av kvaliteten på den fagutøvelsen som skjer på sykehjemmene.

Det er derfor kjærkomment at det nå er utgitt en ny bok om sykehjemsmedisin. Den henvender seg først og fremst til leger og sykepleiere, men er også relevant for medisinstudenter og sykepleiestudenter. Intensjonen har vært å gi en generell innføring i de oppgaver og utfordringer som møter medisinsk personell i sykehjem. I tillegg er den ment å kunne brukes som oppslagsbok i forbindelse med konkrete kliniske problemer og som støtte ved undervisning og kvalitetsarbeid i sykehjemmet.

Forfatterne er en redaksjonsgruppe på tre leger med lang og bred erfaring innenfor

fagområdet legetjenester til eldre – Anette Høyen Ranhoff, Gisle Schmidt og Unni Ånstad. I tillegg er det bidrag fra Anna Stavdal, Anne Merete Bull, Jørund Straand, Tore Hoel og Lasse Skaug. Med unntak av kapitlene *Bedre legemiddelbruk i sykehjem* (Jørund Straand) og *Jus i sykehjem* (Lasse Skaug) fremgår det ikke hvordan forfatterne har bidratt til de ulike kapitlene.

Boken er bygd opp rundt tenkte eksempler fra et fiktivt norsk sykehjem, Langåsen sykehjem. Det er begrensede legeressurser, og kvaliteten på det medisinskfaglige arbeidet er avhengig av et godt samarbeid mellom lege og sykepleier, med klare delegeringsprosedyrer.

Eksemplene er lett gjenkjennelig i en vanlig norsk sykehjemshverdag og fungerer godt.

Målgruppen er bred, og boken preges naturligvis av det. Utøvelsen av sykehjemsmedisin er imidlertid utpreget lagarbeid, og det samlede resultat er like avhengig av god samhandling som av kvaliteten på hver enkelt fagpersoners innsats.

En bred målgruppe betyr imidlertid at man ikke naturlig går detaljert inn i det spesifikke medisinskfaglige. Når det gjelder dybdekunnskap innen sykehjemsmedisin, må sykehjemslegene ty til annen litteratur. Her gis god hjelp, det er anbefalt litteratur etter hvert kapittel.

Legemiddelbehandling av sykehjemspasienter er krevende og viktig. Dette er godt behandlet, men skjemmes av at man ikke har gjort et valg mellom bruk av merkevarenavn og generisk navn på de omtalte medikamentene – det brukes om hverandre. Det ville ha vært ryddigere om man hadde brukt generiske navn konsekvent.

Jeg synes at forfatterne har lyktes i sine intensjoner. Boken kan anbefales, særlig for leger og sykepleiere som skal begynne å arbeide i sykehjem.

Trond Egil Hansen

Nestun allmennpraksis
Nestun

Fortellingen i sykejournalen

Aaslestad P.

Pasienten som tekst

Fortellerrollen i psykiatriske journaler.

Gaustad 1890–1990. 2. utg. 208 s.

Oslo: Universitetsforlaget, 2007. Pris NOK 319

ISBN 978-82-15-01107-3

Hele mitt legeliv har jeg skrevet pasientjournal. Jeg skriver for å samle og dokumentere informasjon om pasienter og deres medisinske tilstand, for å skaffe meg oversikt over behandling, for å forstå. Journalen behandler jeg som en medisinsk presentasjon av pasienten og hans sykdom, selv om den er *min fortelling* om pasienten og hans sykehistorie

Aaslestad bok gir perspektiv på dette jeg gjør hver dag. Den tar for seg journalskrift og fortellerrolle i psykiatriske pasientjournaler fra Gaustad sykehus gjennom 100 år, fra 1890 til 1990. Et utvalg på mer enn 150 journaler fra pasienter

som har fått diagnosen schizofreni fra hver tidsepoke blir analysert ut fra et litteraturvitenskapelig ståsted. Forfatteren har konsentrert seg om hvordan fortellerinstansen (legen) lar pasienten komme til orde og til syne i journalen, med et håp om å bidra til å bevisstgjøre dem som skriver og leser pasientjournaler om de mulighetene som ligger i den skriftlige rapporteringen. Etter å ha arbeidet med legejournaler mener han at funnene hans neppe er særegne for faget psykiatri.

Boken kan leses med utbytte med flere ulike briller. Først og fremst gir den et blikk inn i litteraturvitenskapelig tenkning og perspektiver. Fortellerteoretiske utgangspunkt blir kort presentert i en drøfting av forutsetninger for forfatterens og vårt møte med materialet. Leseren blir fort inn i tekstanalytiske vurderinger der teorien er applisert på journalnotatene. Aaslestad skriver at han er overrasket over at tekstene selv på minste mikronivå synes å gjengi fasetter av den aktuelle historiske konteksten, langt utover det hva man kunne forvente ut fra innholdet i journalen. Etter å ha fotfulgt ham i analysen, deler jeg hans overraskelse.

Det er velkjent at vi ikke ser våre egne øyne. Den som skriver er en del av sin tid og kan trenge en reflektert holdning til sitt eget utgangspunkt for å unngå at kommende lesere trekker andre konklusjoner enn dem som skriveren har intendert. Det er en utfordring også for dagens journalskrivere å være seg bevisst at det i hver epoke er faste formuleringer i beskrivelsen av mennesker og situasjoner som skriveren opplever som autentiske, men som senere tiders lesere vil se tomheten i. Dette skrivebedraget ville vært enklere å fordømme om jeg ikke ser at jeg selv kunne ha produsert liknende tekster. Aaslestad er ikke ute etter å henge ut skriveren, det er effektivt nok å tydeliggjøre hva teksten inneholder.

Et annet perspektiv på teksten er den psykiatrichistoriske. Aaslestad slår av legenes avgrensede interesse for innholdet i pasientens tankeverden. Han påviser perioder da interessen var større og perioder da interessen var særlig laber. Språkbruken gjenspeiler ulike tiders optimisme knyttet til spesifikke behandlingsformer. Og den viser legens vilje til språklig å pakke bort de ubehagelige episodene som kunne indikere at behandlingsoptimismen var feilslått. Taus-

heten som følger faglig nederlag og suicid er en del av dette.

Det er lite oppmuntrende at språket som ble benyttet om pasientene nær vår egen tid på ingen måte gjenspeiler pasienten på en mer positiv måte enn i tidligere tider. Tekstanalysene viser eksempelvis hvordan press på kortere liggetider gir et journalspråk der psykotiske pasienter blir trukket inn i en pseudolikeverdighet der de blir mistenkliggjort for å sabotere den forhåndsbestemte utskrivningen.

Hvordan forteller så Aaslestad selv? Som leser blir jeg imponert av en klar, nærmest elegant fremstilling. Dette er et godt arbeid. *Pasienten som tekst* kom første gang ut i 1997 og har stadig vært etterspurt. Denne andre utgaven er i store trekk uendret, men inneholder en ny introduksjon der forfatteren setter boken inn i rammen av utviklingen på feltet humanistisk sykdomsforskning og «narrative based medicine».

Dette vil bli en norsk klassiker – en inspirasjon for kolleger med interesse for humanistisk medisinsk forskning. Den bør være obligatorisk i psykiatriutdanningen. Også klinikere i andre spesialiteter, som for eksempel allmenntidisin og indremedisin, vil ha nytte av å lese den. Dette er en bok for oss som skriver journaler – les den og tenk over hvordan du ordlegger deg om dine medmennesker.

Per Stensland
Sogndal legesenter
Sogndal

Tre små bøker om autisme

Mohlin M, Medhus M.
Høytfungerende autisme og Asperger syndrom
En innføring for voksne. 32 s, ill.
Oslo: Ompipax, 2005. Pris NOK 138
ISBN 82-530-2847-4

Mohlin M, Medhus M.
Slik kan det være å ha høytfungerende autisme og Asperger syndrom
30 s, ill. Oslo: Ompipax, 2005. Pris NOK 68
ISBN 82-530-2846-6

Mohlin M, Medhus M.
Martes bok
109 s, ill. Oslo: Ompipax, 2005. Pris NOK 138
ISBN 82-530-2845-8

De to første av disse tre er informasjonsbøker – en for barn og en for voksne. Den siste er en barnefortelling om en jente med Aspergers syndrom. De fremstår som en helhet, men kan også leses enkeltvis. Leserne kan være barn som selv har autisme eller Aspergers syndrom, og deres søsken, klassekamerater, foreldre og lærere. De er tenkt som utgangspunkt for dialog

mellom voksne og barn, og forfatterne har kalt dem «samtalebøker». De er pent innbundet og rikt illustrert.

Høytfungerende autisme og Asperger syndrom – en innføring for voksne er lettlest og kortfattet. Den er ryddig inndelt i kapitler. Innholdet er imidlertid noe fragmentert og uoversiktlig fremstilt. Forfatterne tar opp mange aspekter

ved autisme og Aspergers syndrom. Det er dessverre en tendens til at de mest sentrale og overordnede kjennetegnene ved tilstandene blir borte i beskrivelser av mer detaljerte problemer. Det er tydelig at Molin & Medhus har omfattende erfaring med barn med disse tilstandene, og de gir flere nyttige råd om hvordan man kan møte dem. Det hadde vært fint om det hadde vært med et kapittel om eksisterende oppfølgings- og behandlingstilbud, men det er positivt at boken avsluttes med forslag til videre lesning.

Slik kan det være å ha høytfungerende autisme og Asperger syndrom formidler hvordan det oppleves for et barn å ha autisme eller Aspergers syndrom. Man legger vekt på ressursene til disse barna – og fremhever at de først og fremst er som andre barn. Det er et viktig perspektiv. Heller ikke i denne boken vektlegges de mest sentrale kjennetegnene ved tilstandene.

Teksten er til tider vel ordrik og innholdet noe diffust fremstilt. Det er uheldig, spesielt med tanke på at den er beregnet på barn.

Martes bok handler om en jente med Aspergers syndrom som er på sommerferie. Gjennom historien om henne får vi innblikk i hverdagens utfordringer for en med syndromet. Mange situasjoner vil nok være gjenkjennelige for barn

som selv har Aspergers syndrom, og boken vil ha verdi som utgangspunkt for samtaler om egne opplevelser og vansker. Historien som helhet er noe stiv i form og språk, og vil nok for mange barn være lite engasjerende.

Vårt hovedinntrykk er at man ville ha tjent på bedre innholdsmessig og språklig bearbeiding. Forfatterne skal imidlertid ha honnør for at de har laget introduksjonsbøker om autisme og Aspergers syndrom. Det finnes ikke mye stoff på norsk som omhandler temaet på en lett tilgjengelig måte, spesielt ikke materiell som henvender seg til barn.

Elen Gjevik
Anett Kaale
Eili Sponheim

Klinikk for psykisk helse – barn og ungdom
Forskningsenheten
Ullevål universitetssykehus

Velferdsstaten er liv laga

Greve B, red.

The future of the welfare state

European and global perspectives. 161 s, tab, ill.
Hampshire: Ashgate, 2006. Pris GBP 53
ISBN 978-0-7546-4640-2

I denne boken drøftes velferdsstatens overlevelsesmuligheter i det 21. århundre, både i europeisk perspektiv og som modell for global utvikling. Den inngår i en serie som forlaget har kalt «Alternative voices in modern economy», og består av artikler av åtte forskjellige forfattere tilknyttet universiteter i Europa og USA. Begrenset bruk av formler og faguttrykk gjør artiklene fullt ut tilgjengelige for ikke-økonomer.

Felles for forfatterne er at de integrerer perspektiver fra statsvitenskap og sosiologi i diskusjonen av velferdsstatens økonomi. Dermed blir det tydeligere enn vanlig at økonomi ikke er en gren av matematikken, men av samfunnsfagene. Økonomiske beslutninger gjenspeiler gruppeinteresser, og økonomiske teorier bygger sjelden på generaliserbar, tung empiri, men desto oftere på tro og ønsker om hvordan samfunnet fungerer.

Kapitlene om alderspensjonsreformer og om de demografiske utfordringene i Europa er spesielt aktuelle for norske lesere. De går rett inn i debatten om regjeringen Stoltenbergs pensjonsreform. Det sosiologiske perspektivet gjør at man uten å henfalle til konspiratorisk tenkning, kan skjønne at det kan være lurt å snakke mye om «eldrebølgen» hvis man vil endre pensjonsordningene. Bildet av bølgen skaper «kriseforståelse» i befolkningen, og svekker tilliten til folketrygden. Det åpner for reformer og «mer marked, mindre stat».

Ifølge forfatterne handler ikke valget mellom alderspensjonsmodeller om hva samfunnet har penger til, men om hvordan samfunnet fordeler sine rikdommer. Noen vil prioritere velferdsstatens tradisjonelle mål om størst mulig sosial trygghet og økonomisk utjevning mellom klasser og gene-